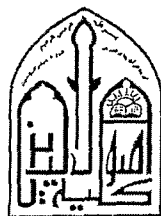

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده اصول دین

قم

گروه علوم قرآن و حدیث
پایان نامه کارشناسی ارشد

موضوع

تجلی قرآن و حدیث در وصایای شهدای استان قم

استاد راهنما

دکتر سید محمود طیب حسینی

استاد مشاور

دکتر عبدالرضا زاهدی

نگارش

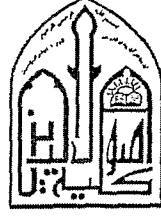
علیرضا عارفیان

تابستان ۱۳۸۶

۱۰۴۹۲۲

کتابخانه اساتید و محققان
قم

۱۳۸۷ / ۱۲ / ۵

كلية اصول الدين

قم

قسم القرآن و الحديث

رساله ماجستير

عنوانها

القرآن و الحديث في وصايا شهدا

محافظه قم المقدسه

الاستاذ المشرف

الدكتور سيد محمود طيب حسيني

الاستاذ المشاور

الدكتور عبد الرضا زاهدي

اعداد

علي رضا عارفيان

١٤٩٣٣

صيف ١٤٢٨

با تشکر و تقدیر از :

جناب آقای دکتر سید محمود طیب مسینی که با سخاوت
مشفقانه خویش رنج این رساله را تحمل نمود و با ارشادات
ارزشمندش دستم بگرفت ، و نیز از استاد محترم و گرانقدر آقای دکتر
عبدالرضا زاهدی که فراسویم راه نمود و مشاوره های ایشان در طول
تمصیلم راهنما ، و بهره مندی از ایشان ره توشه طریقم بود .

و از پیر زاهد علامه بزرگوار سید مرتضی عسگری * که دست
رہمتش بوسیدنی و بوئیدنی است و نگاه عطوفش مراقب سلوکم
بود و در سایه سارش آسوده خاطر نفس عشق تازه کردم .

و از تمامی کسانی که به نموی از همکاری و مشاوره و
مساعدتشان مرا بهره مند نمودند.

* در زمان تمویل پایان نامه متاسفانه از رحلت این عالم بزرگ با
اطلاع شدیم، از خدا علودرجات و مغفرت بی پایان برای ایشان
مسئلت داریم.

تقدیم به :

تمامی شهداء قم که در اطاعت از امام خویش پایداری نمودند و میراث گران بهای دلیری و حماسه و روح شهادت و پایداری را برایمان به ارث گذاردند و عطر معنای نام بلند آوازه شان را به عنوان شهید در جامعه پراکنده سافتند و میات اجتماع خویش را برتر و جاویدان سافتند و تقدیم به مربیان آنان از عالمان دینی و رهبران مذهبی که در تربیت آنان به سوی رستگاری جدیت داشتند و تقدیم به فاندان بزرگ شهداء، به پدران شهداء که با شکر گذاری خود آزمایشی بزرگ را پشت سر گذاشتند و مادرانی که با صبر زینب گونه خود و غم جدائی دلیندشان درس استواری و صلابت و استقامت را به دیگران آموختند.

اوضاع سیاسی فرهنگی ایران به عنوان بستر انقلاب و دفاع مقدس بازخوانی می‌گردد و پس از گذر از مراحل جنگ، وضعیت تاریخی مردم قم در گذشته و حال به عنوان کانون قیام و مهد فرهنگ اهل بیت علیهم‌السلام با توجه به روایات وارده در مورد مردم این شهر بیان می‌شود. تأثیر پذیری این فرهنگ ورود حضرت معصومه (سلام‌الله‌علیها) و تأسیس حوزه علمیه تقویت می‌گردد با هدایت رهبریت دینی مبارزات داخلی و جهاد با دشمن خارجی شکل می‌گیرد و در این عرصه عناصر جهاد و شهادت فراگیر و عینیت می‌یابد و مفاهیم آن تبیین می‌شود، از شهدا آثار متعدد باقی است که وصایای آنها بازتاب اندیشه آنان است.

در وصایای شهدا آیات متعددی از قرآن وجود دارد و بیانگر انگیزه و نگرش آنان است و این آیات بر مبنای پیامی که دارند در سه دسته اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی تفکیک شده تبیین می‌گردد.

کلام اهل بیت بطور عینی و نیز نقل به معنی در وصیت شهدا انعکاس دارد که در سه دسته اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی تقسیم و بیان گردیده است.

علاوه بر آیات و روایات موضوعات مختلف دیگری در وصایای شهدا مطرح گردیده که دارای مبنای قرآنی یا روایی است آن مباحث همراه با مصداق مربوطه گزارش می‌گردد.

در نهایت این تحقیق تبیین می‌کند شهدا با بهره‌گیری از فرهنگ اهل بیت علیهم‌السلام آگاهانه راه جهاد را انتخاب و بر همین اساس وصایای خود را نگاشته‌اند.

کلید واژه: وصیت، شهید، جهاد، قم، قرآن، حدیث.

فهرست مطالب صفحه

فصل اول :

۱	کلیات
۱	تبیین مسأله
۱	اهمیت و ضرورت بحث
۲	اهداف
۳	فواید
۳	سؤالات تحقیق
۳	پیشینه تحقیق
۳	روش تحقیق
۴	سخن کوتاه
۴	فضای سیاسی ایران قبل از جنگ تحمیلی
۵	آغاز قیام اسلامی
۶	رویدادهای قبل از پیروزی انقلاب اسلامی
۷	جنگ تحمیلی عراق بر علیه ایران اسلامی
۷	مراحل جنگ تحمیلی و دفاع مقدس
۸	دوره اول: پیشروی متجاوزان: از روز ۳۱ شهریور ۱۳۵۹
۸	دوره دوم: گذر از تنشهای داخلی و آمادگی برای مقابله با دشمن
۹	دوره سوم: عقب راندن متجاوزان
۹	دوره چهارم: پیشروی نیروهای ایرانی در خاک عراق
۹	دوره پنجم: پایان جنگ
۱۰	آمار شهدای انقلاب و جنگ تحمیلی
۱۰	تاریخ قم
۱۰	پیشینه تاریخی
۱۲	قم در قرن های بعدی
۱۴	مفهوم شناسی جهاد و شهادت
۱۴	جهاد و مجاهد

۱۸	شهادت و شهید
۱۹	تعریف شهید در کتب فقهی
۱۹	وجه تسمیه
۲۰	ملاک و معیارهای شهادت
۲۱	۱- ایمان
۲۱	۲- خلوص نیت
۲۲	۳- اطاعت از رهبری الهی
۲۳	شهید در قرآن
۲۴	حیات شهید
۲۵	دیدگاه‌ها درباره حیات شهید
۲۶	نگاه عرفانی به حیات شهید
۲۸	نگاه و معرفت پیامبران
۳۰	قلمرو شهادت ، فراتر از کشته شمشیر
۳۱	مکانت شهدا
۳۲	مراتب و درجات شهدا
۳۳	جریان جاری شهادت
۳۴	قم مرکز تشییع و شهادت
۳۵	میراث فرهنگی شهدا
۳۶	آثار غیرمکتوب
۳۶	آثار مکتوب
۳۶	وصیت

فصل دوم :

۴۱	تجلی آیات قرآن در وصایای شهدا
۴۳	تجلی آیات اعتقادی در وصایا
۴۳	هدف از خلقت
۴۵	توحید
۴۶	صفات خداوند
۴۸	اعتقاد به فرشتگان
۵۰	اعتقاد به سفیران هدایت

۵۲	اطاعت پذیری
۵۵	مرگ باوری
۵۶	اعتقاد به حشر
۵۶	ازجاء امور
۵۷	وجه ماندگار
۵۷	اعتقاد به قیامت
۵۸	توصیف رستاخیز
۵۸	توصیف انسان در رستاخیز
۵۹	سؤال از نعمت‌ها
۵۹	توصیف اهل بهشت
۵۹	توصیف اهل دوزخ
۶۱	تجلی آیات اجتماعی در وصایای شهدا
۶۲	تقوا ملاک برتری
۶۳	سفارش به وحدت و انسجام
۶۳	امر به معروف
۶۴	امر به معروف و نهی از منکر
۶۴	فرهنگ جهاد فی سبیل الله
۶۴	تعریف جهاد
۶۵	فلسفه وجوب جهاد
۶۵	چلوه فرهنگ جهاد و شهادت در وصیت نامه شهدا
۶۶	ممنوعیت مرده خواندن شهیدان
۶۶	دلیل جنگیدن با دشمن
۶۷	لزوم ریشه کن کردن کافران
۶۷	مبارزه تا رفع فتنه در عالم
۶۸	خداوند خریدار جان مجاهدان
۶۸	وجوب جهاد و دفاع
۶۹	امید مجاهدان به رحمت الهی
۶۹	تقاضای صبر و ثبات قدم
۷۰	فضیلت شهادت و مرگ در راه خدا
۷۰	مقام والای شهیدان نزد خداوند

۷۱	شادمانی شهیدان
۷۱	توکل و اعتماد به خداوند
۷۲	عظیم بودن پاداش در سختی های جنگ
۷۲	سعادت پیروزی یا شهادت
۷۳	جهاد برای رهایی مستضعفان
۷۳	ناتوانی مکر و حيله شیطان
۷۴	بر انگيختن مومنان به جهاد
۷۴	برتری مجاهدان بر قاعدین
۷۵	شهید مهاجر الی الله
۷۵	امدادهای غیبی نعمتی الهی
۷۵	جایگزینی مومنانی مجاهد
۷۶	حرمت فرار از مقابل دشمن
۷۶	لزوم استقامت در برابر دشمن
۷۷	و خوب آمادگی دفاعی همه جانبه
۷۷	برتری مهاجران مجاهد
۷۷	روشن بودن اهداف و انگیزه های نبرد
۷۸	دستور کشتن دشمن
۷۸	ایمان ، هجرت و جهاد ملاک ارزش ها
۷۸	جنگ با دشمن بی ایمان
۷۹	جنگ در سایه تقوا
۷۹	سرزنش سستی در جنگ
۸۰	بسیج عمومی
۸۰	تجارتی بی نظیر و کامیابی بزرگ
۸۱	دوستان خدا در آرامش
۸۲	نزدیکی صبح پیروزی
۸۲	امداد الهی در گرو ولایت مداری
۸۲	پیروزی حق بر باطل
۸۳	خدا مدافع مومنان
۸۳	نوید به مهاجران فی سبیل الله
۸۴	آینده ظالمان !!
۸۴	نوید حاکمیت صالحان

- ۸۵ جدیت در جهاد
- ۸۶ خط سرخ شهادت
- ۸۶ در شمار گرامیان
- ۸۶ نزول فرشتگان بر استقامت کنندگان
- ۸۷ هدایت شهیدان به منازل کرامت
- ۸۷ خدا یاور یاری کنندگان
- ۸۸ فتح المبین
- ۸۸ پیامبر اسوه مجاهدان
- ۸۹ جهاد گران راست کردار
- ۸۹ پیشگامان جبهه حق و پایداری
- ۸۹ دشمن ، دشمن است
- ۹۰ بنیان مرصوص
- ۹۱ تجارتی پر سود
- ۹۱ بشارت دیگر
- ۹۱ اطمینان و عروج
- ۹۲ نابودی اصحاب فیل
- ۹۲ آثار پیروزی
- ۹۴ تجلی آیات اخلاقی در وصایای شهدا
- ۹۶ دعوت به تقوا و ایمان
- ۹۶ گذشت بزرگوارانه
- ۹۷ تقوا توشه آخرت است
- ۹۷ آثار تقوا
- ۹۸ سفارش به عمل صالح
- ۹۸ شرط رستگاری
- ۹۸ انسان مصلح
- ۹۹ درجات ایمان
- ۹۹ طریق هدایت
- ۱۰۰ سفارش به نماز
- ۱۰۰ استعانت از نماز
- ۱۰۱ سفارش به صبر

- ۱۰۲..... عرصه صبر و استقامت
- ۱۰۳..... پاداش بی حساب برای صابران
- ۱۰۳..... خدا دوستدار صابران
- ۱۰۴..... در نزد خدا باقی است
- ۱۰۴..... زینب اسوه زنان
- ۱۰۵..... سفارش در حق والدین
- ۱۰۶..... امتحان الهی
- ۱۰۷..... آزمایش امری انکار ناپذیر
- ۱۰۸..... گوهر وجود و آزمایش
- ۱۰۸..... مرز بندی با آزمایش
- ۱۰۹..... امتحان بر بال ملائک
- ۱۱۰..... رسیدن به قرب الهی
- ۱۱۰..... تجلی ذکر الهی
- ۱۱۱..... آرامش قلب
- ۱۱۱..... اثر دوری از یاد خدا
- ۱۱۳..... پناه به خدا از شیطان
- ۱۱۳..... سفارش به دعا و استغفار
- ۱۱۳..... استجاب دعای مجاهد
- ۱۱۴..... دستور استغفار
- ۱۱۵..... تمام خیرات نزد خداست
- ۱۱۵..... خدا سرچشمه مواهب
- ۱۱۶..... راه مصلحان دین
- ۱۱۶..... رحمت بی پایان
- ۱۱۷..... شناخت و مذمت دنیا
- ۱۱۸..... دنیا در مکتب اهل بیت
- ۱۱۸..... دنیا در آینه وصایا
- ۱۱۹..... فریب دنیا را نخوریم
- ۱۱۹..... دنیا بازیچه کودکانه
- ۱۲۰..... مقام والای ابرار
- ۱۲۰..... چشم پوشی از حلال
- ۱۲۰..... پرهیز از اسراف

- ۱۲۱..... امید به رحمت الهی
- ۱۲۱..... پیام رحمت آمیز
- ۱۲۱..... سلام بر رهروان راستین
- ۱۲۲..... خدای رحیم و نگهدار
- ۱۲۲..... تفویض اختیار به خدای بصیر

فصل سوم:

۱۲۴..... تجلی احادیث در وصایای شهدا

۱۲۶..... تجلی احادیث اعتقادی در وصایای شهدا

۱۲۶..... شهادت دادن

۱۲۸..... توجه به مبدأ و معاد

۱۲۸..... معرفت نفس

۱۲۹..... شناخت در سایه تهذیب

۱۲۹..... شناخت منزلها

۱۳۰..... منزلگاه دنیا

۱۳۱..... وصف دنیا گریزی در منطق شهید عارف

۱۳۳..... ختمیت مرگ

۱۳۴..... یاد مرگ

۱۳۶..... تجلی احادیث اجتماعی در وصایای شهدا

۱۳۶..... مسئولیت اجتماعی

۱۳۶..... اصلاح جامعه

۱۳۷..... خیر الناس

۱۳۷..... امر به معروف و نهی از منکر

۱۳۸..... عشق به حق و یاری او

۱۳۸..... ارج نهادن به افراد اجتماع

۱۳۹..... نظم و انضباط اجتماعی

۱۳۹..... وحدت و انسجام اجتماعی

۱۴۰..... جهاد فی سبیل الله

۱۴۲..... مجاهد واقعی

۱۴۳..... مبارزه و شهادت طلبی

۱۴۴	فضلیت‌های جاری
۱۴۷	شهید و شهادت
۱۴۹	زیبا ترین مرگ ها
۱۴۹	حیات واقعی
۱۵۱	شوق دیدار
۱۵۱	بالاترین نیکویی
۱۵۱	عشق و طلب
۱۵۴	تجلی احادیث اخلاقی در وصایا
۱۵۴	سفارش به تقوای الهی
۱۵۵	اهمیت تقوا
۱۵۵	مخالفت با خواهش نفس
۱۵۶	محاسبه نفس
۱۵۶	صبر و استقامت
۱۵۷	بازخوانی حوادث عاشورا
۱۵۸	اخلاق و آداب عبادی
۱۵۸	ضرورت وصیت نامه نویسی
۱۵۸	سفارش به نماز
۱۵۹	تلاوت قرآن
۱۶۰	زینت اهل بیت بودن
۱۶۰	مقام مادر
۱۶۰	انتخاب دوست
۱۶۰	اخلاق و آداب اجتماعی
۱۶۱	میان‌ه روی و مطابقت با احکام اسلام :
۱۶۱	دقت در گفتار
۱۶۱	وفای عهد
۱۶۱	مراعات حال دیگران
۱۶۱	سفارش به اهل بیت و اطاعت از آنان
۱۶۱	نکوهش غیبت کردن
۱۶۲	به یاد قبر
۱۶۲	صفت مومن

۱۶۳	تجلی دعا و زیارت در وصایای شهدا
۱۶۳	تجلی دعا
۱۶۳	حمد و ستایش
۱۶۴	تسلیم امر خدا
۱۶۵	اقرار به گناه
۱۶۵	طلب و مطلوب
۱۶۶	دعا برای امام زمان (عج)
۱۶۶	دعا برای رزندگان
۱۶۶	دعا در حق والدین
۱۶۷	توفیق بندگی
۱۶۷	دعا برای لشکریان
۱۶۷	طلب شهادت
۱۶۸	نفرین بر ستمکاران
۱۶۸	مصلح بزرگ جهانی
۱۶۸	زمزمه های عارفانه
۱۶۸	فرازهایی از دعای کمیل
۱۶۹	ذکر و مناجات عارفانه
۱۷۰	توسل به حضرت زهرا (سلام الله علیها)
۱۷۰	استغفار و انابه
۱۷۰	پرتوئی از دعای ابو حمزه ثمالی
۱۷۱	تجلی زیارت
۱۷۲	فرازهایی از زیارت وارث
۱۷۳	زیارت عاشورا
۱۷۳	فرازهایی از زیارت عاشورا
۱۷۴	زیارت جامعه کبیره
۱۷۵	فرازهایی از زیارت جامعه کبیره
۱۷۵	حدیث پایانی

فصل چهارم :

۱۷۶	گزارش سایر موضوعات در وصایای شهداء
۱۷۶	سفارش به معنویات

- ۱۷۶.....اهتمام یاد خدا
- ۱۷۶.....وصف خدا
- ۱۷۶.....رضای خدا
- ۱۷۷.....برای خدا
- ۱۷۷.....قرب خدا
- ۱۷۷.....سفارش به از یاد نبردن خدا
- ۱۷۸.....مناجات با خدا
- ۱۷۸.....حمد و ستایش خدا
- ۱۷۹.....عرفان شهدا
- ۱۸۰.....سفارش به دعا
- ۱۸۱.....حفظ حجاب و عفت
- ۱۸۱.....حفظ وحدت
- ۱۸۲.....جهاد اصغر
- ۱۸۳.....جهاد اکبر
- ۱۸۳.....سفارش به اخلاق اسلامی
- ۱۸۴.....سفارش به علم آموزی
- ۱۸۴.....یاری مستضعفین
- ۱۸۵.....شناخت دنیا و آخرت
- ۱۸۶.....زهد و پرهیز از تجمل و اسراف
- ۱۸۶.....ادای دیون شرعی
- ۱۸۷.....امر به معروف و نهی از منکر
- ۱۸۸.....دفاع از اسلام
- ۱۸۸.....حمایت از انقلاب
- ۱۸۹.....خطر منافقین
- ۱۹۰.....سفارش به قرآن
- ۱۹۰.....پیروی از اهل بیت
- ۱۹۱.....سرگذشت پیامبران
- ۱۹۱.....پیامبر اعظم (ص)
- ۱۹۲.....علی امیر مومنان (ع)
- ۱۹۲.....فاطمه زهرا (س) الگوی زنان
- ۱۹۳.....امام حسین* (ع) آموزگار شهادت

- ۱۹۴..... زینب (س) اسوه عفت و صبر و استقامت.....
- ۱۹۴..... منهدی (عج) مصلح جهانی.....
- ۱۹۶..... حفظ ولایت فقیه.....
- ۱۹۷..... امام خمینی و روحانیت.....
- ۱۹۸..... سرودن شعر.....
- ۱۹۹..... نتیجه گیری نهایی.....
- ۲۰۱..... منابع و مآخذ.....

ضمائم

فصل اول :

کلیات

کلیات

تبیین مسأله

انقلاب اسلامی ایران بنا بر فرمایش امام خمینی (ره) پرتویی از نهضت عظیم عاشورا است ، عناصر اصلی این دو نهضت در دو واژه ی امام و امت خلاصه می شود . امام به عنوان رهبری فرزانه و الهی که توانست با نفس مسیحایی خود انسانیت انسانها را رقم زند و خالق انسانهای خود ساخته شود و با هنر منحصر به فردش با آموزه های خود جنگ را از جنگ خاک به جنگ عقیده تبدیل کند . و امت به عنوان مردمی پیش گام که سالیان دراز در پرتو معارف و فقه اهل بیت رشد یافته اند و بر این عقیده اند که راه امام حسین علیه السلام را ادامه می دهند .

سؤال اینجاست آیا میان فرهنگ و عرفان اهل بیت علیهم السلام که قرآن و سنت است با فرهنگ و آموزه های مجاهدینی که خود را یاران امام خمینی می دانستند و در جبهه های جهاد با دشمن به فیض شهادت نائل آمده اند ، پیوند و ارتباط وجود دارد یا خیر ؟

در این پژوهش وصیت نامه های شهدای استان قم مورد مطالعه قرار می گیرد و آنچه که از آیات قرآن و سنت در آن انعکاس یافته شناسائی شده تا مشخص گردد وقتی امام خمینی (ره) می فرماید : «ما مثل حسین (علیه السلام) وارد جنگ شدیم و مثل حسین (علیه السلام) باید به شهادت برسیم آیا شهدای ما با فرهنگ حسینی پیوند و ارتباطی داشته اند ؟

محقق عقیده دارد آنچه در وصیت نامه منعکس می گردد بیان مهمترین موضوعات شخصی ، غصانه اندیشه ها و گرایش ها و بیان کننده ارزش های واقعی و حقیقی فرد است با این بررسی می توانیم تأثیر پذیری فرهنگ اهل بیت علیهم السلام را در میان شهدا تبیین و سپس پیام های قرآنی و روایی مورد توجه آنان را مشخص و بیان نمائیم .

اهمیت و ضرورت بحث

هر ملتی که دارای گذشته درخشان و روزهای طلایی بیاد ماندنی در تاریخ اجتماعی خود است برای ادامه حیات جامعه خود و الگو پردازی برای نسل های آینده نیازمند صحنه پردازی و باز آفرینی حماسه ها و درخششهای نیاکان خویش است تا بدان افتخارات طریقی راهبردی برای جامعه خویش همواره سازد و به همین خاطر است که ملت ها روزهای بیاد ماندنی و افتخار آمیز تاریخی خود را جشن می گیرند ، زیرا پیوند میان آن افتخارات و راهبرد نسل آینده از ضروریات هر جامعه پویا و زنده است . هویت اصیل فرهنگی هر جامعه اگر دست خوش عوامل مخرب مانند تخریب استعمارگران قرار گیرد ، رفته رفته آن جامعه را به فنا و نابودی می کشاند به همین خاطر استعمارگران هیچگاه حرفی از

افتخارات درخشان مستعمره خود را به میان نمی آورند بلکه به صفحات سیاه و تیره تاریخی آنان اشاره می کنند تا موجبات انزجار از فرهنگ بومی را رقم بزنند .

بی شک شهدای گرانقدر انقلاب اسلامی و هشت سال دفاع مقدس از افتخارات ملت غیور ایران به شمار می روند . آنان قهرمانان بی باکی بودند که تحت تعالیم مکتب وحی و آموزهای دینی صفحات درخشانی از حماسه ها ، پیروزی ها و فداکاری ها را در تاریخ به ثبت رساندند افتخاراتی که جهانیان را به حیرت واداشته است . طایفه شهداء قهرمانانی هستند که ضرورت دارد راه و رسم و عقیده و منش آنان برای راهبرد نسل آینده تبیین گردد و ما بر مواردی از زندگی این راد مردان عاشقی می پردازیم که اصولی ترین موضوع در جهت شناخت آنان است ، زیرا معتقدیم این رشادت و این سر از پا نشناختن ها و این همه شور و شوق باید ریشه در تعالیمی داشته باشد که از استوارترین مبنای فکری بر خوردار باشد و جرعه نوشی آن عاشقان مست بیشتر از خم میخانه توحید است و بس نسل ، امروز و آینده ملت ما اگر الگویی عملی برای پیمودن راه سعادت نداشته باشند و یا با آن آشنا نباشند در مسیر حیات اجتماعی خود دچار چالشهایی خواهد شد که نجات از آن بسی سخت و دشوار خواهد بود و در صورت نجات ، روند اجتماعی را دچار بحران و عقب ماندگی خواهد نمود .

بنابر این شناخت هر چه بیشتر راه و رسم شهیدان از زاویه های متعدد سیر تکامل اجتماعی ملت ما را سرعت می بخشد و روح امید و نشاط را در جوانان ما تقویت کرده و آینده روشن را فرا روی فرزندانمان خواهد داشت .

اهداف

با انجام این تحقیق تاثیر پذیری شهدا از تعالیم مکتب وحی روشن خواهد شد و و میزان و نقش رهبران و عالمان دینی در پرورش و رشد مردم برای حراست از دین خدا تا سر حد نثار جان به روشنی معلوم می گردد .

هدف از تحقیق این است که بهره گیری شهداء از کتاب خدا و سخنان اهل بیت برای خواننده تبیین گردد و بازتاب آموزه های دینی در آخرین دست نوشته شهداء که به صورت آیات و روایات و مفاهیم دینی جلوه نموده بیان می گردد تا نوع آموزه های دینی و معارفی که در وصیتنامه ها تجلی یافته روشن شود .

وصیت نامه ها در آخرین لحظات زندگی شهداء توسط خودشان تحریر شده و آنچه را که در نظر آنان در درجه اول اهمیت و دغدغه ذهنی آنها بوده را رقم می زند ، بنابر این بیان آن موارد بیانگر پر اهمیت بودنشان می باشد که نباید مورد غفلت قرار گیرند و توجه به آن موجبات ره گشایی از بن بستها و نیل به موفقیت ها و اهداف را در بر خواهد داشت .